

פרשת תולדות

גברי יואל 3 מנחם תרכ"ט

ונקדים דברי החו"מ זל"ה במחני (אבות פ"ב מ"ה) עשרה נסים נעשו לאבותינו צדיקים וכו' לא אירע קרי לכה"ג ביום הכפורים, וזל"ה י"ט מי שהקשה ולמה יארע לו קרי, אחר שבי מרחץ אוחז כל שנתה כימים וכו' בערכה כל כיום הכיף, וקרי העם כל הילול לא יתשו מלחמו, וכתשובה כי יר הטוב ויחייך מקוטעים זה עם זה כשי אובנים, וכשחזר מכן קרוב להיות מנוח, יתחזק על עמדו ברחותו כי כלתח אלו הכרה וכו', ולא כי קרוב מאוד להיות הכתן בעל קרי כ"כ במדרש שמואל בשם החסיד ז"ל, ועדין אפ"ל לענינו כי ה"כ הכרכות האלה ה"י ארך בהן לתועלת כל דורות ישראל וקיומן, הם שבי שבעל מדעתי דיתק וחשב נתחלה ליתן ברכתו לעשו כמבואר בזו"ה"ק עמנו, מ"מ בודאי שהתכוין לבלול בצרכתו גם את יעקב ודורות ישראל העתידים כמו שביארנו לעיל באופנים שונים, וכל"ה לא כי יתק אביו מנוע מהם הכרה לגמרי, ובה יתבאר שהשם יתק אביו עכשו יותר, שלא יתגברו כוחות הטומאה להכשילו במאכל איסור, כדי למנוע כח הכרה ממנו, וכן אירע בלמח כמ"ש ק"ז השימה מש זל"ה שגאספו כל כוחות הטומאה באותה שעה לכברית כוחות הקדושה מיתק אביו, וכל כ"י למנוע כח הכרכות ממנו שחלו"י בה קיומם של כל דורות ישראל, וע"כ הזכירו יח"ט"ה של תחילתי ענין ולא מן הגזל וכדתי זו קרה גם למ באחרית הימים, שהסי"מ הוא השמן, ידע ומרגיש שקרב יומו להיות מנוח, וע"כ מתגבר כל כוחותיו להלחם בתחולותיו ולהכשיל את ישראל ח"י, ודרך אכרית ושמייה יתירכ וסויטתא דשמייה לעמוד עוז בקשרי כמלמטה, ומאוד קשה להשמר ממאכלות אסורות, ורעה רבה רחיתי במה שמקילין ליתן נאמנות לכל מי שהוא בענין המאכלים וכשרותן, ופלא שכ"ה מצני ישראל הכשרים ופתי קעני הערך, אם יאמרו אלו שיתן כל כונו או יגעל נפשו בזבל ח"י, יתן כל אשר לו כדי להגלל מאיסור ונבלה, ובאם יפנה אלו ח' מהמכרים אלו ללות ממנו סכום קטן לא יאמין לו כ"ה בדישה וחקירה וערבות כגונה, ועל כשרות אשר כל כונו לא ישוב אלו, ויתן לו נאמנות בניקל בלי הדישה וחקירה כלל, וכל זה מתחוללות השמן שמתגבר מאוד באחרית כימים לעשם ה"ל, וכמו"כ בענין מלבושים התגברות ה"ה"ר נורא מאוד, ולא כי כמוכו מימנת עולם, ולא נשמע בואת, שגנוה ישראל ככשרים ילכו ח"י צננוי פיריות ושחן בגילוי ארוע וכשר, וצנכוכי תחרתה פירעה זו במילתו בדורנו, ופלא לשון המדרש (הובא בילקוט פרשה זו) ואת עורות גדיי כעוים כלבישה על ידיו ועל חלקת אורציו, אי"ר ויתן חרין אורשין לחנוה יעקב חרין עמודין דפרספא, ואת אמתה כלבישה, אלא חייעתין (ופ"י) ביות רענן שכיו זרועותיו של יעא"ה כעמודי ש"ה, ואיך כיו מספיק עורות של צ"י גדיי עוים להביש בכן צ"י ידיו וחלקת אורציו, אלא שחפרס רבקה אמנו, עכ"ד המדרש, ולכאורח חתמי עדין במקומה שומדת, ולאם לא הספיק מזה גלן, מח מכני החפירה ואיך כלבישה, אמנם ל"ק כלל, ידוע כי הכרה שורה במעשה ידיהם של הצדיקים, וע"י שפתן רבקה אמנו בידי הקדושים, נא זו הכרה ויתגדלו ויתחצבו עד שהספיק מזה גלן להלביש

ונראה לפרש הענין עפ"מ שפירש"י ומבואר במדרש יותר באריכות עפ"מ ויתרוצצו הבנים בקרבה בשעה שהיתה עומדת על בתי כנסיות ובמ"ד יעקב מפרכס לצאת הה"ד (ירמ"י א') בטרם אצרך בבטן ידעתיר, ובשעה שהיא עוברת על בתי ע"ז עשו רץ ומפרכס לצאת הה"ד זורו רשעים מרחם, והנה רבקה אמנו לא ידעה שהם שני עוברים רק חשבה שהוא עיבור אחד, וכאן הוא דבוק מאד כ"כ בתורה שהוא מפרכס לצאת לביהמ"ד וכשהיא עובדת על בתי ע"ז יש לו ג"כ השחוקקות נורא כזה לעבוד ע"ז שהוא רוצה ליכנס לבית ע"ז והוא בחינה פוסחים על שתי הסעיפים שאמר אליהו ז"ל לאנשי זמנו עד מחי אתם פוסחים על שתי הסעיפים אם ה' הוא האלקים לכו אחרי ו אם הבעל לכו אחריו דלכאורה קשה מאד להבין שאליו הנביא צוה אותם שילכו לבעל ה' צריך לומר להם שילכו אחר ה' ולא אחר הבעל. אמנם אליהו אמר להם שאם רוצין לעשות שותפות ולפסוח על שתי הסעיפים יותר טוב שילכו לבעל לגמרי דזה הוא מכשול היותר גדול לישראל

מה שישנם אנשים כאילו הפוסחים על שתי הסעיפים כאן הם דבוקים א ל התורה ולעומת זה מחזיקין ג"כ ירי עובדי ע"ז דמי שהוא אצל הבעל לגמרי אין למידין ממנו בני אדם מפני שיודעין שהוא שייך אל הבעל מה שאין כן מי שהוא דבוק גם בתורה וגם בע"ז שפוסח על שתי הסעיפים מאיש כזה לומדין בנ"א ו בא על ידיהם מכשול גדול לישראל ע"כ אמר ל ה' ה' אליהו ז"ל אם לבעל לכו אחרי, וכך מצינו אצל יהושע שאמר לישראל (יהושע כד) ואם רע בעיניכם לעבוד את ה' בחרו לכם היום אם מי תעבדון אם את אלקים אשר עבדו אבותיכם אשר בעבר הנהר ואם את אלהי האמורי אשר אתם יושבים בארצם ואנכי וביתי נעבד את ה' כי הוא אלקינו ויען העם חלילה וגו' ויאמר יהושע אל העם לא תוכלו לעבוד את ה' כי אלקים קדושים הוא וגו'. ולכאורה הוא ענין הפלא ופלא היהושע אמר אל ישראל שילכו לעבוד את ע"ז ואמר להם שלא יוכלו לעבוד את השי"ת.

והאר"ך בזה העקידה בפ' ואחנןן שהוא ראה אצל בני שרוצים ע בו ד ה שותפות לעבוד את ה' וגם את הע"ז על זה אמר להם יהושע שאני מוחל לכם עבודה כזה ואם תרצו שותפות יותר טוב שחלכו לגמרי לע"ז מחמת שהשותפות הוא מכשול היותר גדול לישראל כנ"ל. ע"כ כשראה רבקה אמנו שיש לה עיבור כזה שהוא פוסח על שתי הסעיפים שהרי היא חשבה שאינו רק עיבור אחד נתחרטה על כל הענין של הריון דידוע מ ה שכתב האוהה"ק (פ') ויגש עה"פ אמותה הפעם) וזל"ק ודבר ידוע ה ו א כי הצדיקים יותר יחפצו בהקדב בין בהיותו בן מבוי עכ"ל. וכן מבואר במד"ר (פ') ר' יודן ור' אייבו בשם ר"י בני אדם אמרו דבר א' אברהם ודוד, אברהם כתיב ב' ה' אלקים מה תתן לי אמר לפניו רבש"ע אם עתיד אני להעמיד בנים ולהכעיסך מוטב לי ואנכי הולך עירירי, דוד אמר וכו' וראה אם דרך עוצב בי אמר לפניו רבש"ע אם עתיד אני להעמיד ב נ י מ ולהעציבך מוטב לי ונחני בדרך עולם ע"כ. כ"כ ה' ברבקה אמנו כשראתה שיש לה בן כזה שהוא פוסח על שתי הסעיפים אמרה מוטב לי שלא עיברתי, וזה כוונת המדרש ששאלה לנשים אחרות אם ה' להם כבר עיבור כזה שיהי' פוסח על שתי הסעיפים והם השיבו לה שלא ה' להם כזאת דאז בימים

ההם לא ה' עדיין מין זה הגם שרוב העולם היו עו"ז ולא ה' רק אנשים מועטים שם ועבר ואח הנפש אשר עשו בחרן שהיו סביב לאאע"ם ויצחק על כ"ז מי שהי' עו"ז ה' שם לגמרי ולא ה' לו שום שייכות עם עובדי ה' ואותם שהיו עובדי ה' לא ה' להם שום שייכות לע"ז ולעובדי ע"ז ולא נהנו בהנאם ולא הצטערו בצרחם רק היו פרושים לגמרי מדרכם ולא ה' עוד מין זה שיהיו פוסחים על שתי הסעיפים ע"כ אמרה רבקה שאני אהי' הראשון בעולם להביא מין כזה שפוסח על שתי הסעיפים הלואי שלא עיברתי וזה ה' הסיבה שנתחרטה על הריונה אבל לא משום צערא דגופא דוודאי רבקה אמנו הפקירה אח עצמה ואת צערה בשביל כבוד שמו יח"א לא ע"י שחשבה שהיא עיבור אחד וכשהיא עוברת על פתחי בתמ"ד מפרכס לצאת וגם בפתחי ע"ז מפרכס לצאת אז אמרה שיותר טוב היא לה שלא תלד כלל ממה שיהי' לה בן כזה שגורם מכשול היותר גדול לישראל אותם הפוסחים על שתי הסעיפים על זה השיב לה השי"ת לא כמו שאת חושב שהיא עיבור אחד רק שני גי"ם בבטןך ושני לאמים ממעיך יפרדו שלא יהי' להם שייכות אחד עם הבריו כלל רק יעקב יהי' איש חם יושב אוהלים ולא יהי' לו שום שייכות לע"ז ולא יחזיק בידי עובדי ע"ז, ועשו יהי' רק אצל הע"ז ולא יהי' לו שום שייכות כלל עם יעקב אדרבה יהי' התנגדות גדול ביניהם, ובה טה דעתה של אותה הצדיקה במה שאמרו לה שני גי"ם בבטןך ולא יהי' לה בן כזה שהוא פוסח על שתי הסעיפים רק או לה' או לע"ז.

מנחם קס"ט

ועכשיו נבוא לבאר המדרש הנ"ל בפסוק ותלך לדרוש את ה' וכי בתכנס"ם ובחמ"ד היו באותן הימים, עפ"מ דאיתא בגמ' (קידושין נ"ג) שמעון העמסוני ה' דורש כל אחין שבחורה כיון שהגיע לאח ה"א חירא פירש, אמרו לו תלמידיו רבי כל אחין שדרשה מה תהא עליהם אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך קבלתי שכר על הפרישה עד שבא ר"ע ולימד את ה' אלקין חירא לרבנות ת"ה, והסביר המהרש"א וז"ל; שזה ודאי כבוד התורה שאין בה שום אוח שלא לצורך ולזה קאמר כשם שקבלתי שכר על הדרישה מפני כבוד התורה כן אקבל שכר על הפרישה שזה כבוד שמים הוא שאין להשוות לו שום דבר לרבנות ור"ע לא ה' חש בזה מלרבנות ת"ה שגם זה בכלל כבוד שמים ותורתו שהם לומדים אותה עכ"ל.

והנה מובן מאליו דמה שדרשינן אח לרבנות ת"ה הוא דוקא ת"ה כזה שהוא דבוק רק בחו"ה"ק ואין לו שום שייכות לאותם הדרכים שהם נגד החו"ה"ק שהוא ע"ז ומרוחק מהם כמטחוי קשה ואינו פוסח על שתי הסעיפים

שכאן הוא בביהמ"ד ולעת הצורך הוא נמצא גם בין עובדי ע"ז הרשעים, ו

אופן על ידיו וחלקת אוריו, זה שחילצו במדרש אלף
הייעוץ, ומעשה אין עוד תמי על שהספיקו, ופטרתי
עשבו הוא להיפך שאף אם הסחורה די וכו',
לא יספיק לאחר התפירה לכסות כל המקומות בלתי
כסוי עפי' דין תורתו בקדושה, ואינו מחזיר ומבקש
שכל אחד ואחד ישתדל וישגיח בצינו, שלכו בצנדי
לניעות כאשר יאמר לבנות ישראל זרע אברהם יתק
ויעקב, וכמו"כ לדין להתחזק ולהכריז בתורה ותפלה
וגמילות חסדים, ומלות ומעשים טובים ועי"ז זכר
לקרב נאולותינו ופדות נפשנו, ועינו תחזיק במהרה
בשובך ליון צדקתים, ואז נשכיל להשיג גודל הכסיונות
שבי' לנו צדור האחרון, ושכל זה בי' לדרך וכו',
אל הגאולה הסתודה לבוא.

*

הספר מר על הגה"ק המפורסם רבן של
ישראל ב"ק מרן י"ששכר דוב אב"ד
בעלזא זל"ה

אור תרכ"ז

הנהגה במעמד הזה אשר לנו עומדים, שנסתלק
מאתנו זמן כדור נשיא ישראל, וכמעט לא נשאר
קיום להדור, כי נהיות כלדיק אמתו הוא בעצמו
ינחנו, והלדיקים שזדור רמת המשפיעים בנותם
וחיותם בנותיותם ונגשמותם לכל כדור, ובעצרתם
נשארנו בחין מנן ומחבה, ושמתנו מאלמוני קדוש
זלתי לפרש בפיוט פינו ליומן ואין עזר, עפי"ד
הגב' שנת (דף ס"ג ע"ב) למיומנים כשפסקים
לפניה וכו', וכנס בעטור כלדיקים ר"ל, נשאר כדור
ריק ומסר ונפסק מהשפעתם, וזה פניתי ליומן
ואין עזר עכ"ל, וכנס ידוע לכל שסגנון סה"ק
מבטל זי"ע בי' משירי ככ"ג מדור לדיקים
הקודמים, והלפני יכודים רבו אליו וכו' ממנו
ענה ותושי', ועשה מה שסבלו בעוה"ר אביהם
גדולה כלו, כשל כח הסבל וצנינו שבו ורזון בקרבנו,
חשוי נחם ממנו, וכמעט אין מלאות מגול כלער
וכנאז לנחם החושים, כי כולנו קרובים כאומרים
ז"ל שבתלמודים וקראים צנים, ואין נוכל לעורר
צמילי והספדה להכנס שמת.

אור תרכ"ח

א"תא במדרש והפלה די את מכותך, הפלאה זו
אינו יודע מה הוא כשכוא אומר בני יוסף
לפליא בעם הוא הפלא ופלא ואצדכ הכמת חכמיו,
היו אומר זו סילוקן של לדיקים וכו', וראוי להבין מדוע
נקרא סילוקן של לדיקים הפלאה, ופלא זו מה ענינה,
וגלי"פ עפי"ד צוה"ק פ' פנחס (דף רי"ח ע"א)
חיל בשעתא דבני קב"ה למיבז אסותה לעלמה,
אלקי לחד לדיקא צייניהו וכו', וצייניהו יבז אסותה
לכולא עכ"ל, וזהו מפני הרעה נאסף הלדיק, שיגין
על כל העולם להליל מן הרעה הסתודה לבוא,
אכן יש עוד אופן אחר בגין דלא יהיו מאן דיגין
על עלמה כמבואר צוה"ק שם, וזהו צמח שאירע
לנו שאצדנו כלדיק הקדוש רב, ודאי לדין להסעור
בשעוה גדולה, כי לא גרע אם הוא באופן הראשון
בצחי' מחן ראש כדו שיגין על ארץ רבה, ומכ
מאוד לדין לראש שלא יב' חיו אופן כזו, ונחמה
כבר הגיע הזמן שיאמר די לנחותנו די, ולדיקי הדור
לא יגישו עטם מיתה כלל, צמח אי' מהאופנים
כ"ל, כי צין כך וצין כך הוא צמיחה שנותנית,
וצמח שאין אמתו יודע צמחה אופן וצחי' אנו
עומדים, פליאה דעת מאתנו ומי יודע מה יב'י
אחריו, בצחי' כי יפלא ממך דבר ולכן נקרא סילוקן
של לדיקים הפלאה.

דוודאי ח"ח כזה א"א להשוות להשי"ת דהרי אצל הקב"ה ודאי שאין שייך
ח"ו שום ערבוב והשתנות רק תורה וקדושה ולא שום דבר אחר, דיותר מזה
איחא באותיות דר"ע שאפילו אותן העולמות שמכריזין בהם אח"ה ח"א
סובלין אותו העולם כמה סבילות והמלאכים בורחין משם הרחק מאד מפני
שלמעלה א"א לסבול שום דבר עבירה וכש"כ אצל השי"ת שהוא קדוש בתכלית
הקדושה בלי שום השתנות כלל וכמ"ש קדושים חתיו כי קדוש אני, הגם שאי
אפשר להגיע לבחינת קדושתו של הקב"ה דזה דבר שאין צריך לאמרו, מ"מ
אם הולכין עכ"פ בדרך הזה שלא יהי' שום ערבוב והשתנות בעבודה רק
שיהיו דבוקים חמיד בדרך התורה"ק ולהתרחק מדרכי ע"ז בתכלית הריחוק,
ח"ח כזה יכולין לדמות להשי"ת כיון שהולך בדרכיו יח"ש, משא"כ ח"ח
שהוא פוסח על שתי הסעיפים שהוא לומד תורה ועובד את השי"ת וגם את
הע"ז פשיטא שא"א כלל לדמות אותו להקב"ה מכת דרש הזה את ה"א תירא
לרבות ח"ח, דהאמת הוא שבאיש כזה אפילו התורה שלומד אינו אמתית רק
מן השפה ולחוץ וכמו שאמרו חכז"ל תורתו של דואג מן השפה ולחוץ הי',
א"כ פשיטא שא"א להשוות אותו להקב"ה, ומובן מאליו שאין צריך לומר אם
הוא נתפס למינוח שהוא יותר גרוע מע"ז ואם הוא מפורש המינוח או
שמחזיק ידי המינים וכדומה ודאי שאין שום הו"א בעולם לדמות אותו
להקב"ה.

א"תא כל זה הוא באיש שיכול להיות שיש לו פניות בשעת לימודו התורה
בזה אפ"ל שאפילו התורה שלומד הוא ג"כ רק מן השפה ולחוץ ואינה
אמתית כיון שלומד בפניות אבל עובר במעי אמו שאין לו עוד שום פניות
ויש לו שם השתוקקות גדול לתורה וכמו שהי' ביעקב אבינו שכשעברה אמו
על פתח ביהמ"ד הי' רץ ומפרכס לצאת שהיא מילתא דלא שכיחא ושם לא
שייך לומר שיש לו פניות בלימוד התורה ודאי שהוא תורה אמתית ותורה
כזו ודאי צריך להגין על האדם שלא יהי' נתפס בדרכי ע"ז.

והנה רבקה אמנו לפי סברתה שחשבה מחחלה שהוא עיבור אחד וראתה שיש לו
השתוקקות כ"כ ללימוד התורה שהוא מפרכס לצאת בפתח ביהמ"ד א"כ
איך אפשר שאיש כזה יהי' לו עוד נטי' לע"ז אלא שפסה בדעתה שאין כח
בהתורה"ק להגין על האדם אפילו אם לומדין באמת בלי שום פניות שלא
יהי' נתפס לע"ז, ע"כ לא הבינה הדרש של חז"ל שדרשו את ה"א תירא
לרבות ח"ח איך אפשר לדמות ח"ח להשי"ת דכיון שאפשר לת"ח שיהי' לן
נטי' לע"ז ודאי שא"א לדמותו להקב"ה, וז"פ הפסוק ותלך לדרוש האת ה"
שהלכה לשאול דרש חכז"ל שדרשו בחיבת את ה' לרבות ת"ח שהיא לא הבינה
דרש זה לפי סברתה איך אפשר לדמות את הת"ח לה' הרי אצי רואה שאין
כח בהתורה להגין על ח"ח שלא ילך לע"ז.

וזה כוונת המדרש ג"כ דקושיה היתה דמלשון ותלך לדרוש את ה'
משמע שהלכה למקום חדש שלא היתה עדיין שם רק עתה מחדש הלכה לשם
ע"ז מקשה וכי בתכנ"ס ובתמ"ד היו באותן הימים והלא לא הי' רק בית
מדרשו של שם ועבר ושם כבר היתה דהרי כל הקושיא שלה נולד בשעה שעבדה
על פתח ביהמ"ד וראתה שיעקב מפרכס לצאת וא"כ ראתה שגם בבית ע"ז
רוצה לצאת מזה נולד לה הקושיא שהי' לה א"כ כבר היתה שם בבית מדרשו
של שם ועבר ממילא קשה מה זה שאמר ותלך לדרוש את ה' דמשמע שלא היתה
שם עדיין. ע"ז חירץ המדרש שאין הפי' כן באמרו ותלך לדרוש את ה' אלא
ללמד שכל המקבל פני זקן כאילו מקבל פני השכינה דזה נשמע ג"כ ממה
שדרשו את ה"א תירא לרבות ח"ח דכיון שהשוו ח"ח להשי"ת ממילא משמע
שמי שמקבל פני ח"ח כאילו מקבל פני השכינה שהרי השוו זה לזה וטעם
אחד יש לשניהם. והיא הלכה לשאול בזה ההלכה שלא הבינה זאת איך אפשר
שמי שמקבל פני זקן כאילו מקבל פני השכינה ממה שדרשו את ה"א תירא
לרבות ח"ח הרי כיון שאין לתורה כח לאגוני' על לומדי' שלא יתפסו
בדרכי ע"ז א"כ א"א לדמות אותם להקב"ה, וע"ז השיב לה ה' שני גויים
בבטן לא כמו שאחזה חושב שהוא רק עיבור אחד והוא פוסח על שני
הסעיפים, לא כן הוא דבאמת התורה"ק מגין על מי שלומד באמת שלא לך
לע"ז וזה הי' יעקב אבינו שלמד תורה באמתית חתן אמת ליעקב ולא הי'
לו שום עייבוכה לע"ז, ועשו הי' כולו ע"ז ולא הי' ערבוב ושחפת
ביניהם. ע"כ הי' לה חירוף על כל הקושיא שלה מה שהשיב לה השי"ת שני
גויים בבטן.

שנת תל"כ ד' כ"א ע"ב

והנה פירשתי כבר מדרש הנ"ל ותלך לדרוש את ה' וכי בתכנ"ס וכו'
היו באותן הימים וכו' עפי"מ שפירש"י ומבואר במדרש יותר
באריכות עה"פ ויתרוצצו הבנים בקרבה בשעה שהיתה עומדת על בתי
כנסיות ובתמ"ד יעקב מפרכס לצאת הה"ד בטרם אצרך בבטן ידעתיך,
ובשעה שהיא עוברת על בתי ע"ז עשו רץ ומפרכס לצאת הה"ד וזרו
רשעים מרחם. והיא לא ידעה שהם שני עוברין רק חשבה שהוא עיבור
אחד ופוסח על שתי הסעיפים כאן הוא דבוק מאד בתורה שהוא מפרכס
לצאת לביהמ"ד וגם אצל ע"ז מפרכס לצאת והוא גרוע מאד כאשר כבר
הארכתי בזה (תולדות ליל ש"ק שנת תשי"ז) עיי"ש.
ולכאורה קשה ממה דאיתא בגמ' (ב"ק צ"ב ע"ב) א"ל רבא לרבה בר
מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי מטייל ואזיל דיקלא בישא
גבי קינא דשרכי (כלומר דרך דקל רע ליגדל בצד אילן סרק) א"ל
דבר זה כתוב בתורה שנוי בנביאים ומשולש בכתובים ותנן במתנייתך
וחנינא בברייתא וכו' משולש בכתובים דכתיב כל עוף למינו ישכון
ובני אדם לדומה לו וכו' ותנינא בברייתא ר"א אומר לא לחנם הלך
זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו ע"כ. ולפי"ז קשה לשיטת
רבקה אמנו שחשבה שהוא עיבור אחד ורק שפוסח על שתי הסעיפים,
איך אפשר שבשעה שעוברת על פתח ביהמ"ד יהא מפרכס לצאת

וכנס מלפנים אצל בישאל דורות הראשונים על כל גרם של תבוא נשאלו באורים ותומים ונשנו וכן מלנו דוד הכיז (שמואל ב' כ"ח) ויהי רעב צמי דוד וגו' ויאמר ד' אל שאול ואל בית דמיס וגו' ואח"כ כשצטלה אורים ותומים השתמשו בצ"ק ואח"כ ברות הקודש, והיו מקושרים ודבוקים לזדיקו אחת, וכס הכור ולמדו לעס דרך ד' להגלל מכל לרה ולוקה, ועכשו צע"ה"ר ששרנו באון מגן ומחסה כי נאבדו הצדיקים ואין לנו רוח הקודש, והא לעב הדבר דומה לנו שיש צידו הן עתה, ועמדו עליו שוללים ר"ל והתמו וגזלו ממנו רוב כונו, אמנם כל זמן שעדיין נשאר צידו חלק ממנו, הכס הוא מתחנך צדק ומודק ל' בשמחה על החסד הגדול שנשאר לו לפיטע, אכן צאם יארע אח"כ מקרה שבזו כל אשר לו וישאר צע"ה"ר וצחוסר כל ר"ל, אז גם הראשונות תזכרנה לו ושוב ירגיש למפרע גם אבידתו הקודמת, וכדבר הזה קרה אהנו, כי שצבד הימים נסתלקו מאתנו לדיקים קדושים מדור הקודם, אבל עדיין נשאר לנו צדק להתחנך, ועכשו כאשר נעזר מאתנו בהג"ק מצע"ה"ר זל"ה ששרנו צע"ה"ר וצחוסר כל, אין מי יגדור גדר ומי יעמוד בצרף, עכשו נחטורר לנגדנו גם אבידות הישנה מהסתלקות הצדיקים הקודמים,

אמרו תכ"ו

ואמשיל משל שבי צמדיה אחת רופא מנבחה ומומחה בחכמת הרפואה מאד, שלא נמלא אחר צדונתו וערכו בחכמה זו, מוכן כי כל חולה וכל מרי נפש ירצו אליו לבקש עזרתו ועלתו, והוא יתן להם מסמי רפואתו וירפאם, אמנם נסתבד אחס סיכס שהרופא המומחה הזה עזב את ציתו ומדינתו ונסע למדינה רחוקה מאוי כוס, וצאו אנשים חולים ומדוכאים לבקש עזרתו נכבד, אבל לשוא ב"י תחלתם כי נקשכו ולא מלאכו, ובלית צריח השתדלו לחקור ולדרוש להחודע מה שבי רגיל ליישן, וברענעפטען שבי רגיל ליתן צענון חולי כזה, ועשו ככל דברו לא הפילו דבר ארעא ונתרפאו וחזרו לבריאותם ע"כ המשל, כמשל מוכן, צע"ה"ר אין צמיונות עוד לנסוע להצדיק הקדוש הזה ולשאל בעלתו ולבקש מסמי רפואתו, ובעצם היותו לדרוש אחר סמי הרפואות שנתן צחיים חיותו, ומי לא ידע גודל מסר"פ שבי לו צענון בתוכמה להדריך בני ישראל לתורח ומלות, וציומת דסליחות של י"ג מדות דרכו נקודש ב"י לדרוש לבנות ישראל להצדיק אותם שלא ילכו בצנדי שחן ופריצות ר"ל והגה"ק כיע"ד זל"ה בספרו נוח ככרוכיא על פירוש זו ואמר אוי לי אמי כי ילדתי וכו' עו"ש, וזה ב"י צימיו וצפרע עכשו צדור פרץ ר"ל שכולכים צעות ומולכס יתירא, ומס תענו ליום פקודה, וכן נכון לבקש רפואתו וכ"ה יכו' שורר ציתו שיכו לנצוס צנדי לניעות טיולת לרע אצרכס יחק ועקב, ואיחא צחרגוס ונתן פ' בראשית ע"ה"ר ויראו בני האלכים את צנות האדם וגו' וכתבן ופקסן ומכלבין צנדי צשרא וכו', וזאת גרס להס שביצא הקב"ה עליהם את כמבול כמבואר בצד"ה

אמרו תר"ל

נדיק הדור המדריך את ישראל לתורח ועבודה, לא ישנו יודי עשו כנג, מש"כ"י ח"ץ כסתלקות הצדיק נחון מאד שכל אחד לעמנו יחאמן נשנ צתשוב

שבביהם"ד אין עוסקין אלא בתורה ואין שם מזה המין שפוסחים על שתי סעיפים א"א שיהא עיבור כזה מפרכס לצאח לשם שאין זה מצנו ועכ"ז ראתה רבקה שהוא מפרכס לצאח בביהמ"ד שפטה בדעתה ש ג ס באותה ביהמ"ד נמצאים אנשים כאלו הפוסחים על שתי סעיפים ומצא מין אח מינו ע"כ מפרכס לצאח אליהם וא"כ ודאי שבביהמ"ד כ ז ה א"א לילך לדרוש את ה' שם שאין הקב"ה משרה שכינתו בביהמ"ד כזה וז"ה שהקשה בעל המדרש עה"פ ותלך לדרוש את ה' דממה שראתה כי עיבורה מפרכס לצאח גם לביהמ"ד ה"י לה לשפוט שאין ראוי לדרוש את ה' בביהמ"ד זה, וא"ת שהי' שם ביהמ"ד אחר שלא עברה עדיין אצל פתחו ולא נתברר לה עדיין אם הוא מקום קדושה או לא ע"ז אמר וכי בתכנ"ס ובחמ"ד היו באותן הימים והלא לא הי' אלא מדרשו של שם ועבר ושם עברה כבר וראתה שמפרכס בו לצאח ולפי סברתה לא הי' ביהמ"ד הזה ראוי לדרוש בה את ה'. ומתוך דאה"ג שלא הלכה לבית מדרשו אלא הלכה להקביל פני זקן בביחו שגם זה נקרא דרישת פני ה' ובביתו ודאי שהי' מקום קדוש גם לפי סברתה מש"כ בבית מדרשו היו אנשים כאלו שפוסחים על שתי הסעיפים ואי אפשר לדרוש שם את ה', אבל כ"ז הי' רק לפי סברתה מחלה שהוא עיבור אחד והשיב לה השי"ת שני גוים בבסנך אחד דבוק לגמרי ואחד בע"ז ואין כאן עיבור שיהי' פוסח על שתי הסעיפים וממילא שגם בית מדרשו של שם ועבר הי' מקום קדוש להשי"ת לבדו, וראוי לדרוש שם את ה', ומיושב בזה מה שמאסה אותה הצדיקה על עיבורה מחמת הצער דאין הכוונה מחמת הצער ההריון ח"ו רק לסברתה שהוא עיבור אחד שפוסח על שתי הסעיפים עיבור כזה מאסה בתכלית, וגם מיושב המדרש שחזרה על פתחיהן של נשים לשאול אם הי' להם עיבור כזה שפוסח על שתי הסעיפים וע"ז השיבו שלא הי' להן כזאת ע"כ אמרה א"כ למה זה אנכי פי' למה אהי' אני הראשונה להוליד בן כזה. (עיינן פ' תולדות הנ"ל באורך בענין זה).

ועכשו נל"פ כל הענין באופן אחר דהנה יש להקשות עוד על מאמר זה שכשעברה על פתח ביהמ"ד יעקב מפרכס לצאח בשלמא מה שעשו רצה לצאח כשעברה על פתחי בית ע"ז מוכן שהוא הי' מקו ר הטומאה עשו הרשע ומעי' של רבקה אמנו הי' מקום קדוש מלא קדושה וטהרה שפיר רצה עשו לברוח משם לבית ע"ז אבל על יע"א קשה למה הי' מפרכס לצאח לביהמ"ד הלא ידוע מה שאז"ל (גדה ל' ע"ב) דרש ר' שמלאי למה הולד דומה במעי אמו וכו' ונר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו שנא' כהלו נרו עלי ראשי וגו' ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים שנא' מי יתנני כירחי קדם וגו' אלו ירחי לידה ומלמדין אותו כל התורה כולה וכו' וכיון שבא לאור העולם בא מלאך וסטרן על פיו ומשכחו כל התורה כולה וכו'. א"כ אין לך בעולם ביהמ"ד חשוב יותר ממעי אמו שלומד שם כל החורה כולה ובפרט אצל רבקה אמנו מקור הקדושה והטהרה ודאי שהי' ביהמ"ד היוחר חשוב בעולם ומה זה שיע"א הי' מפרכס לצאח משם לביהמ"ד.

הנה זה הקושיא הי' קשה גם לרבקה אמנו דזה אפ"ל שהרגישה שיש לה שני עוברין אחד צדיק ואחד רשע ולא זה הי' עיקר ההודעה שהודיע ה' לה באומרו שני גוים בבסנך ולאום מלאום יאמץ ד זה הרגישה גם היא בעצמה רק הי' קשה לה קושיא הנ"ל בשלמא מה שעשו מפרכס לצאח מוכן אבל יעקב למה ירצה לצאח ממקום קדוש כזה ותלחה החסרון בעצמה לומר שהיא אינה ראוי' שיהי' בה עיבור קדוש כזה יע"א מקור קדושתן של ישראל ע"כ אמרה א"כ למה זה אנכי פי' שהיתה יראי' אולי אמתה להוריד נשמה גבוה כיע"א והראי' שאפי' יעקב מפרכס לצאח ממנה.

אבל האמת לא כן הי' דלא מטעם זה הי' יעקב מפרכס לצאח מפני שלא הי' שם מקום קדוש ברבקה אמנו אלא מפני שהי' שם עשו הרשע ולהיות יחד עם עשו הרשע אין טוב אפי' במקום היותר קדוש מפני שהרשע יכול להשפיע על הצדיק מטומאתו וצריך להניח ה כל ולברוח משם במוקדם האפשרי, וגם הי' לו ליע"א מלחמה גדולה וחזקה עם עשו עוד במעי אמו כמבואר במד"ר ויתרוצצו הבנים בקרבה ר' יוחנן אמר זה רץ להרוג את זה וזה רץ להרוג את זה, ובמדרש ילקוט איתא יותר מזה ויתרוצצו הבנים בקרבה שהיו חולקין בשביל העוה"ז והעוה"ב באותה שעה רצה ס"מ להרוג יעקב במעי אמו אלא שעמד מיכאל כנגדו באותה שעה עמד מיכאל, ורצה לשרוף לס"מ עד שהושיב הקב"ה בתי דינים ביניהם ע"כ. הרי שעמדו זע"ז להרוג ולאבד ולעקור מן העולם לגמרי והמלחמה שיש חמיד ליעקב עם עשו הי' אז במעי אמו בבחינה יותר גדולה וחזקה לולא הקב"ה שראה בחכמתו ית"ש שיש צורך לעולם בשניהם ע"כ הושיב בנייהם בתי דינים שלא יוכלו להזיק זה את זה דיע"א ודאי שהי' צורך בו לבאי עולם כדי שישתלשל על ידו אומה הישראלית וגם בעשו הרשע ושר שלו הס"מ יש בהם צורך שכך הי' תחלת בריאת העולם שיהי' עולם הנסיון עם כחות הטומאה שלוחי הס"מ.

וזה שהשיב הקב"ה לרבקה אמנו שלא תצטער ולא חתלה החסרון בעצמה שהיא אינה ראוי' להשרות במעי' איש קדוש וצדיק כיע"א לא כן הוא אלא שני גוים בבסנך ולאום מלאום יאמץ שעוד במעי אמן

*

3118 תרנ"ח

ונ"ל עפ"מ"ד בגמ' מגיב (וי"ג) ע"כ ויגד
 יעקב לרחל כי אחי חזני הוא וכו', אמר נח
 חי רמאי הוא, אחיו חזני נחמא, אמר לי
 ומו שרי ללדיקי לסגויי ברמאות, אמר לה חן
 דכתיב עם עקש תתפחל וכו' ע"י"ש, וכנה בסתם
 ב"ח ח"ל לסמוך בזה על דעת עלמו, להשתמש
 ברמאות לגבי בעל דיו מעט דעם עקש תתפחל,
 משום דאין הדם רואה חוב לפנמו, והנטייה העלמית
 מסמא עמי שכל האדם לחשוב את עלמו ללדוק בריבו,
 וע"י ודון את בעל דיו לרמאי ואפשר שאינו כן,
 ע"כ לרין לה דעת שלישי שאין לו נטייה עלמו
 בענין ריבס, ואם הוא דיון ויכרע בדעת תורה
 מחזירו משתמש לגבי ברמאות, אז כושר לו ג"כ
 לסגויי ברמאות גרו מעטס ככתוב עם עקש
 תתפחל.

3118 תרנ"ח

וברדך רמו מוסר נ"ל"פ בדברי המורה ה"ל בא
 אחיך ברמא ברמא בחכמה תורתו עפ"מ"ד הגמ' ה"ל
 ימי שרי להי ללדיקי לסגויי ברמאות, חן דכתיב
 (ש"ב כ"ג) עם נבר חזבר יעם עקש תתפחל ובעין
 יעקב הנירסא אמר לי ימי שרי ללדיקי, ח"ל שרתל
 אמרו שאלה ליעקב כן, והשיב לה דמות מהך קרא
 דעם עקש תתפחל, אמנם בגמ' כ"ג (ק"כ"ג ע"א)
 לא גרסי אמר לי, ולפי גירסא זו הוא קושית
 הגמ', וחזירו דמות וראייתם מהך קרא דעם עקש
 תתפחל, ולכאורה ל"כ נירסא זו, למה הולכנו חז"ל
 לכ"כ ראי מהאי קרא דדברי קבלה, והרי מדברי
 תורה עיפא, וראי חזקה ממה דענד יעקב חזני
 עובדא בעשו ולבן דשרי ללדיקי לסגויי ברמאות עם
 רמאי ומאינו ברבס דיינס שלמדו חז"ל ממעשה אבות,
 ולפי מ"ש לכן השב העמטה אחנו ימים וגו' למדו
 חז"ל דמותין לבחולס י"ב חודש, דכיון שנכחז בתורה
 למדון ממנה (פיין בדברנו לעיל פ' חי ביאור בזה)
 ומכ"ש דאיכא למיקף ממה דענד עובדא בפשי'
 יעקב חזני בחיר שבאבות, ומ"ש הולכנו עוד ללמוד
 מדברי קבלה.

3118 תרנ"ח

וא"ל עוד בזה דהאמנם ככ"מ חנו למדון ממעשה
 אבות, לדמות למעשיהם ה"ל וליקב בעקבותיהם,
 אולם סדך עינא חן לדמות מילתא למילתא כלל,
 וא"ל לקבוע היתר בדרך כלל לסגויי ברמאות עם
 הרמאי, אלא בכל דבר וענין לרין הבחנה יחידא
 והכרעה אמיתית בדעת תורה אם הותר להשתמש
 במידה מגיבה זו ללדוק השעה, ואין ללמוד ענין
 מהצירו, כי הגב הכיורו התוס"ק מדבר שקר תרחק,
 ולענינו בזה מן התורה לפשות הרחקות דהיונו
 גדדים וסייגים שלא נצוא להכשל במדת השקר
 המגובה, דאז משמעות הרחקת ע"ד שאמח"ל לך
 לך אמרין לגיורא סחור סחור לכרמא לא תקרב,
 ואין חזקה התוס"ק שלא לדבר שקר בלדב, אבל
 אמר תרחק שגלוינו על הרחק מן הכיעור והדומה
 לו, והנה לא מצינו דמותי' בשאר איסורין שבתורה,
 שבכולם רק עם הכיורו הוא מן התורה, וחז"ל הם
 שגזרו לפשות הרחקות וגדדים וסייגים לקיום התורה,
 ולמדו מן ממש"כ ושמתם את משמרתו עשו משמרת
 למשמרת, ועכ"פ מלות הרחקת בזה היו רק
 מדרבנן, ולכאורה ראוי עכ"פ מפני מה נשתנה ליוני

כשהן עוד עוברין עושין מלחמה זה עם זה והאחד מתגבר על חברו
 להרגו ולאבדו מן העולם מה"ט רצה יע"א לברוח לביהמ"ד כ"ד י
 שיפטר מלהיות בחבורה אחת עם עשו הרשע אע"פ שהמקום בעצמו הוא
 מקום קדוש ונורא מ"מ כיון שגם עשו הרשע הוא שם אין יע"א רוצה
 במקום הזה רק לברוח לביהמ"ד הרחק מן הרשע.

3118 תרנ"ח

הירצא לנו מזה שהי' כאן ליע"א מלחמה גדולה עם עשו והס"מ שרו
 שלחמו בכל כחות הטומאה שלהם ומה"ט רצה יעקב לברוח משם
 לביהמ"ד שהעצה היחידה להנצל מכחות הטומאה היא רק התורה הק'
 כידוע מדברי חכז"ל, ועיקר התורה המסוגלת להתחזקות האמונה בה'
 ית' הוא דברי חכז"ל בדרשות הפסוקים וכנראה בגמ' (שבת סג ע"א)
 א"ר כהנא כד הוינא בר חמני סרי שנין והוה גמירנא לי' לכולי
 הש"ס ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא. הרי
 שעיקר לימוד התורה הי' אצלם דרשת חכמים ולא פשטות הפסוקים,
 וכן איחא עוד בגמ' (ע"ז לה ע"א) מאי כי טובים דודיך מיין כי
 אתא רב דימי אמר אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע עריבים עלי
 דברי דודיך (דברי סופרים) יותר מיינה של תורה (עיקר תורה
 שבכתב). וכן אמרו (מכות כב ע"ב) אמר רבא כמה טפשיי שאר איני
 דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברה רבה דאילו בס"ת כתיב
 ארבעים יכנו ואחו רבנן ובצרו חדא. הרי מכל אלו גודל מעלת דברי
 חז"ל והוא עיקר לימוד התורה שיכולין לנצח בו את כחות הס"מ
 וחיילותיו.

ולזה אמר הפסוק ותלך לדרוש את ה' עפ"מ"ש (פסחים כב ע"ב) שמעון
 העמסוני הי' דורש כל אתין שבחורה כיון שהגיע לאח
 אלקיך תירא פירש וכו' עד שבא ר"ע ודרש את ה"א תירא לרבות ת"ח
 וזה כוונת הפסוק כאן ותלך לדרוש "את ה"א פי' מה שמרבינן
 מתיבת את ה' אלקיך שמרבינן מינה תלמידי חכמים זה הדרשה דרשה
 גם רבקה אמנו בשעה שלחם יע"א עם עשו הרשע ושר שלו הוא הס"מ
 להורות שעיקר הסגולה להנצל ממלחמה כבידה הזו הוא ע"י דרשות
 חכמים תורה שבעל פה שהוא נותן החזקות להאמין בהשי"ת אמונה
 פשוטה.

שבת פרשת האזינו

יעקב חזני בדעת החירה האמיתית, עד כמה
 מותר לעשות עפ"י התורה, ובחכמה החירה ידע
 השיעור והאופן מה שמותר ימה שאסור ולפי'ו
 ויכן שפיר מה שהציאו בגמ' עוד ראוי מקרא דדברי
 קבלה, דכתיב עם עקש תתפחל, ולא הספיק לחז"ל
 ללמוד מעובדא דיעקב חזני, כי בודאי ח"ל לנו
 לדמות וללמוד בזה ממעשהו, כי חן לנו דעת תורה
 והבחינה אמיתית חפ"י ח' מני אלפי אלפים כמותו,
 ובדרך כלל חן נדמות בזה מענין ענין, ולכן הביאו
 ראוי מקרא דנציחוס שנאמר לכל דעם עקש תתפחל,
 ואף בזה כחז הריע"ב"א ח"ל דכנוונה שהותר רק
 לאזכורו מרמאות דרמאי, אבל לרמותו במדוי
 חמרינו אסור.

וי"ל עוד רמו במאמכ"כ מדבר שקר תרחק, והנה
 כשתחנך האדם לרמאי ע"י חז"ל סיבה, לפעמים
 התירה לו התורה להשתמש במדה השקר כדי להגל
 ממנו ומרמאותו, ולמדו חז"ל מקרא דעם עקש תתפחל,
 אמנם הכירה בהתוס"ק להרחק ממנו עד קאה
 האחרון, ושלא לצוא בנבולו ואלא לא יעקב להשתמש
 במדת השקר כלל חפ"י ע"ל הכותב, וכל זה נכלל
 בחיוב ההרחק שעות תורה מדבר שקר תרחק,
 לברוח מאלו המשמשים במדת השקר והרמאות,
 ושלא לגיב חף נקאה בגולם, דכשיחנך אליהם
 יוכרה גם הוא להשתמש במידה זו, ויעקב חזני
 כי מוכרה לוח להיות צדיק לכן להוציא משם
 האמיתות הקדושים, וגם צאלן לכן היו כלולים שורש
 שמוחסיס של כל דורות ישראל כמ"ש חכמי האמת,
 וכל מה שעשה הי' עפ"י הוראה מן השמים וע"י
 הכרעה, אבל בדרך כלל חן מידה זו נובג בכל
 אדם, אלא לרין להרחק מהתחבנות הרמאי, כדי
 שלא יפול ברשת הרמאות חפ"י ע"ל הכותב, וכל
 זה נכלל במלות התורה מדבר שקר תרחק והבן.

שבת פרשת האזינו

זו מכלל כל מלות התורה, שהרחקת בזה היו ג"כ
 מן התורה.

אמנם אפשר לחלק עובא, דבשאר האיסורין שבתורה
 אם עבר האדם ח"ו בא' מהם, ואח"כ משתדל
 נקיים מלוח מהמלות, לא נפסל המנו' מחמת העברה
 שקדמה לו, כאמרו חז"ל חן עברה מכנה מנו',
 וכ"ל הוא ענין נפרד בפ"ע שמקבל שכר על המנו'
 ועונש ח"ל על מעשה העברה, אולם במדת השקר
 אינו כן, אלא שאם נחפס האדם ח"ו בזה, ה"ל
 מעורבת וקשורה בכל עובדא דלי', וגם המלות שעושה
 חינוס חשודין ח"ו אם נאחו בזה מדת השקר,
 כמ"ש בספ"ק מדרש פנחס מהר"ק ר' פנחס
 מקארין זל"ה, דכל עוד שיש צאדס המידה של
 שקר לא יושל תשובתו גם על שאר עבירות, דכיון
 שנתרגל במידה זו בודאי גם תשובתו חונה אמיתית
 שישדכ"ק, וע"כ מדת האמת הוא יסוד היסודות
 בקיום תורתנו הקדושה, ותחתיו של הקב"ה אמת
 והתוס"ק נקראת תורה אמת, וע"כ כתבה תוס"ק
 בענין זה חיוז ההרחקת ציורו, מה שלא מצינו
 דוגמתו בשאר איסורין שבתורה, ועכ"פ כיון שההרחקת
 בזה מן התורה, ע"כ החיוז בזה לשקול בדעת תורה
 אמיתי באיזה אופן הותר לסגויי ברמאות עם הרמאי
 ובאזהרה אופן אסור, ואף בענין שהותר לרין הכרעה
 בדעת תורה כמה השיעור, ושלא להעדיף על המידה
 ממה שיתור עפ"י התורה בהכרעה הענין, ושלא
 להרגיל בה לולתו, כי כל זה נכלל בחיוב מלות
 ההרחקת שעות התורה, וכמ"ש הריע"ב"א ח"ל בגמ'
 ד"ב"ב ה"ל דכתיב עם עקש תתפחל פ"י דשרי להו
 ללדיקים למענד עלדיקי דאפשר להו לאזכוריו
 מרמאות דרמאי, אבל לוימנינו במידה אחרית
 אסור עכ"ל, ובה ח"ש דברי המדרש עפ"י פשטות
 4 בא אחיך ברמא ברמא בחכמה תורתו, דהיינו שהכריע